

Respostes de nobles i cavallers de la vegueria de Cervera per a la campanya de Sardenya de 1354-1355

Max Turull Rubinat
Universitat de Barcelona

La conquesta de Sardenya per Jaume II entre 1321 i 1324 va ser una font constant de problemes per als monarques catalans al llarg del segle XIV. Per acabar amb les revoltes endèmiques que es produïen a l'illa, Pere III va planificar una expedició que suposava, de fet, una nova conquesta de l'illa¹. Estava previst que l'expedició, amb el monarca al capdavant, sortís a mitjan d'abril de 1354, però problemes financers van obligar el rei a retardar la sortida. L'armada va salpar de Roses el 15 de juny de 1354 i sis dies més tard començava el setge de l'Alguer. Després de cinc mesos de setge, va ser firmada la pau d'Alghero el 13 de novembre de 1354 amb Mariano IV d'Arborea. El rei va romandre a l'Alguer fins el 10 de gener de 1355, va traslladar-se després a Càller i el 14 de setembre de 1355 ja es trobava de nou a Barcelona.

Mentre s'assetjava l'Alguer i durant els mesos previs a la signatura de la pau, Pere III havia fet constants peticions de diner i de vitualles als seus dominis a la península. És en aquest context que se celebrà el Parlament de Barcelona l'agost de 1354² i és en aquest context on hem d'entendre, també, les peticions que va formular l'infant Pere en nom del rei als seus sotmesos entre octubre i novembre de 1354³.

1. Entre la bibliografia existent remetem a J. ZURITA (Angel Canellas López, ed.), *Indices de las gestas de los reyes de Aragón desde comienzos del reinado al año 1410*, Zaragoza, 1984 (2, 142 i ss.); IDEM, *Anales de la Corona de Aragón*, Zaragoza, 1972; A. GIMENEZ SOLER, "El viaje de Pedro IV a Cerdeña en 1354", *BRABLB* any IX/34 (1909) 88-93; F. SOLDEVILA (ed.), *Les Quatre Grans Cròniques*, Barcelona, 1971 (Crònica de Pere el Cerimoniós: V, 30 i ss.); G. MELONI, *Genova e Aragona all'epoca di Pietro il Cerimonioso, I (1336-1354)*, Padova, 1971 (esp. 181-214); A. CASTELLACCIO, "Note e documenti sul viaggio di Pietro IV in Sardegna (1354-1355)", a Castellaccio, A., *Aspetti di Storia italo-catalana*, Sassari, 1983, 101-192.

2. Vid. M. SÁNCHEZ MARTÍNEZ, "Corts, Parlaments y fiscalidad en Cataluña: las profertes para las guerras mediterráneas (1350-1356)", a *El poder real en la Corona de Aragón (siglos XIV-XVI) [=XVº Congreso de Historia de la Corona de Aragón] V5*, Zaragoza, 1996, 251-272 (esp. 263-267); M. SÁNCHEZ MARTÍNEZ i P. ORTÍ GOST (introducció i edició a cura de), *Corts, Parlaments i fiscalitat a Catalunya: els capítols del donatiu (1288-1384)*, Barcelona, 1997 (Parlament de Barcelona d'agost de 1354, XIV, 143-156, Parlament de Lleida de 1355, XV, 157-177 i Parlament de Barcelona de juliol de 1355, XVI, 171-177).

3. ACA Cancelleria, Reg. 1401 ff. 1-2, 4, 13v; 1595 f. 8. Cap d'aquestes peticions, però, no coincideix les respostes que aquí publiquem; vid. també nota anterior.

El text que publiquem a continuació forma part de les respostes dels nobles i dels cavallers de la vegueria de Cervera a la crida que havia fet l'infant Pere, comte de Ribagorça i de les Muntanyes de Prades, en nom del rei mentre que aquest seguia a l'illa per tal d'ajudar-lo.

* * *

(14v) *Sacre Regie Aragone Magestati. Ací són intitulats aquells qui són estats aemperats d'anar en Cerdenya lo senyor rey estant en aquella.*⁴

A.C.A.: Cartes reials, s/d. Alfons III, el Benigne⁵. Caixa 32, núm. 3772, plec 3er: folis 7v-9v.

Respostes d'alguns nobles i cavallers de la vegueria de Cervera a la crida feta per Guillem de Bellveí en nom de l'infant Pere per raó del viatge a Sardenya

[1] (2r) Translat de les respostes fetes axí per lo reverent pare en Christ l'archebisbe de Tarragona com per alguns albats, nobles e cavallers de Cathalunya, los quals són stats aemprats per en Guillem de Belvey de part del senyor Infant en Pere per vigor de la creença per lo dit senyor a ell comanada per raó del viatge de Sardenya.

(...)

(7v) Vegueria de Cervera.

[2] Item fo aemprat en Berenguer de Cervera, lo qual respòs que ell era en guerra de homey e jassia açò que haia gran voluntat de servir lo senyor rey, emperò con ell haia a perseguir son fet e sia iniuria la qual li és stada feta, entén que l senyor Infant lo haurà per escusat con sia en loch que ell hi puxa comprar son fet ja sia que en partida lo sàpia ja, però que ho posarà en mà del senyor infant. Axí que si ell lo ha per escusat con lo haia oyt si no seguir ha sa voluntat en aquella manera que a ell plaurà.

[3] Item fo aemprat en Berthomeu de Falchs, lo qual respòs que ha tal necessitat en sa persona, que no poria passar mar sens perill de mort. Per que placia al senyor infant de haver-lo escusat car ne en una manera ne en altre no porà anar.

[4] Item fo aemprat en Johan de Gàver, lo qual respòs que era (8r) fort empatxat e que sa mara era malalta e era romàs quaix tot sol de amichs, e que si ell se partia ara de la terra, que no seria qui donàs recapte a sos affers e que pardria tot quant ha, e encara que iria aventura que per la sua pertida sa mara no morís. Per què en neguna manera ell no poria passar en Sardenya, jassia açò que no faés volenter si fos cas que fer ho pogués.

[5] Item fo aemprat en Guillem ça Cirera, lo qual respòs que era fort empatxat de affers e en special que havia morts, los quals passaren ab lo senyor rey II nabots seus e és romàs tudor de lurs infants. E jassia que haia encer de servir al senyor rey si oportunitat ne havia, però quant és de present, no poria anar en una manera ni en altre.

[6] Item fo aemprat en Jacme ça Portella, lo qual respòs que bé ha en cor de servir lo senyor rey, però con haia necessitat de sa persona e s'és fort empatxat de present, no

4. Aquest encapçalament és al vers del foli 14, que és l'últim, del quademet que s'ha conservat. La primera pàgina està en blanc.

5. La classificació del document està equivocada: Alfons el Benigne no va estar mai a Sardenya sent rei; d'altra banda, com s'ha dit, qui sí va estar a Sardenya sent rei va ser Pere el Cerimoniós durant la campanya de 1354-1355. L'infant Pere que esmenta el text és el comte de Ribagorça i de les Muntanyes de Prades.

poria anar en una manera ne en altre.

[7] Item fo aemprat en Bernat de Gàver, lo qual respòs que de algun temps a ençà, era tan apobrit, que per tot lo món ell no hauria ab què se pogués appellar e, d'altre part, que no és ben sa en sa persona. Per què no porà anar ne en una manera ne en altre.

[8] (8v) Item fo aemprat en Gerau de Muntpahó, lo qual respòs que era romàs ab molts infants los quals eren tots patits e sa mara fort veylla e malalta, e que no havie persona qui donàs negun recapte ni açò del seu ne a aquells infants, e que si ell anave en aquest viatge, que tot hauria mal recapte. E encara que no havie ab què se appellàs. Per què no poria anar en una manera ne en altre [] que si avinent li fos, que per servey del senyor rey fort ho faerà volenter.

[9] Item fo aemprat en Guillem ça Corbella, lo qual respòs que era tot sol e que havie molts germans e moltes germanes, los quals havie a allogar e que si ell pertia de la terra, que haurien mal recapte e ço del seu qui-s pardria tot; e encara que no havie ab què se appellàs. Per què no podia anar en una manera ne en altre, e que si fer ho pogués fert, ho faerà volenter.

[10] Item fo aemprat en Ramon ça Cirera, lo qual respòs que li desplaya molt com no ho havia sabut⁶ que fort passare volenter en Sardenya per servir lo senyor rey, mas que ab sagrament e ab homenatge hauria promès de anar e estar ab noble madona Maria, muller de n'Alfonso de Còria, quondam, en regne de València, e aministrar la so de la dita dona. Per què no podia anar en una manera ne en altra, car no trencaria en neguna manera sa fe.

[11] Item fo aemprat en Gerau de Uluja, lo qual respòs que havia sofferts molts dampnatges per affers del senyor rey, però que no entenia a escusar sa persona de anar en qualque partides lo senyor rey volgués, mas que d'aquests affers ell entenia perlar ab lo senyor infant, e con lo dit senyor hagués hoydes ses rahons, si entenia que degués anar, iria volenter, e si no, que faria ço que l dit senyor manarà, sol que pogués anar a sa honor cer adés no ho pogués de ço del seu.

[12] (9r) Item fo aemprat en Galceran ça Cirera, lo qual respòs que sa mara es fort veylla e que havia dar recapte a ço del seu e que no havie a ades bé ab què se pogués appellar. Per què no podia⁷ anar en una manera ne en altre, jasia que hagués cor de seguir lo senyor rey con fer ho pogués ne avinença ne hagués.

[13] Item fo aemprat en Berenguer de Vergós, lo qual respòs que gran [] de son linatge havie perdut ara novellament en servey del senyor rey, e que havia a dar recapte als fills qui de aquells eren romasos, e açò del lur; e encara que no havia bé ab què se pogués appellar. Per què no podia anar una manera ne en altre jassia açò que hagués voluntat e cor de servir lo senyor rey si poder li bastàs.

[14] Item fo aemprat en Pere de Rabinat, lo qual respòs que ell no havie ab què se pogués appellar, mas que si lo senyor infant li feia dar cavall, e armes e provisió no molt grassa, que passaria en Sardenya per servir-lo aytant com lo senyor rey plagués.

[15] Item fo aemprat en Ramon Riquer, lo qual respòs que no havie ab què se pogués appellar si doncs no venia tot ço del seu. Per què en una manera ne en altra no poria anar.

[16] Item fo aemprat en Guillem Riquer, lo qual respòs que con hagués molts infants [] e no hagués bé de què se pogués appellar e per alguna necessitat de sa persona, que no poria anar en una manera ne en altre, maiorment con per la sua absència hauran mal cap

6. ab temps *interliniat*.

7. no podia *repetit*.

los dits infants.

[17] Item fo aemprat en Jacme d'en Vall, de Muntpahó, lo qual respòs que era apperellat de servir lo senyor rey en totes pertides del món, mas que no havia bé ab què se apperellàs; (9v) mas que si lo senyor rey li crexia lo sou, ço és que li donàs VIII sous per cavall armat e M sous de acurriment per hom a cavall, que passarà en Sardenya e servirà la, però que lo sou li fos dat de present de aytant de temps com serà convengut que servís. Dix encara que no passaria tot sols, mas si altre o si més volrà lo senyor infant, amb més, e sobre açò retengut beneplàcit del senyor infant e li promés los dits VIII solidos e DCCC solidos de acurriment per hom a cavall, com als no pogués fer per ell stoch en M solidos de acurriment, mas bé entén que consintrà als DCCC o poch més. E açò me dix que digués de part sua e que hagués per ferm, però no me'n volch fer homenatge.

[18] Item fo aemprat en Pere de Castellzalí, lo qual respòs que era tan endeutat e tan entrafegat, e que havia en casa sua molts infants, axí seus con fillastres, qui auran mal recapte si ell exia de la terra. Per què no podrà anar en una manera ne en altre.

[19] Item fo aemprat Bernat Riquer, lo qual respòs que com no hagués ab què:s pogués appellar e encara que no hauria qui donàs recapte a son alberch, que no podia anar en una manera ne en altre.

* * *

Personatges citats: Belvey, Guillem de, 1; Castellzalí, Pere de, 18; Cervera, Berenguer de, 2; Cirera, Guillem ça, 5; Cirera, Galceran ça, 12; Cirera, Ramon ça, 10; Corbella, Guillem ça, 9; Còria, Alfonso de, *vid.* Maria, 10; Falchs, Berthomeu de, 3; Gàver, Johan de, 4; Gàver, Bernat de, 7; Maria, muller de n'Alfonso de Còria, quondam, 10; Muntpahó, Gerau de, 8; Pere, Infant, 1; Portella, Jacme ça, 6; Rabinat, Pere de, 14; Riquer, Guillem, 16; Riquer, Bernat, 19; Riquer, Ramon, 15; Uluja, Gerau de, 11; Vall, Jacme d'en, de Muntpahó, 17; Vergós, Berenguer de, 13.